

LÄNSIMAINEN KIRJALLISUUS

Tyylikaudet
Tyylikaudet alaotsikon perustyyliä napsautt.

13.10.2010

TYYLISUUNTA

- kulttuurihistorian kuvaus eri aikakausien taiteesta
- Kuvaa kirjallisuuden *ilmaisutavoissa ja sisällöissä* havaittavia aikakausien mukaisia muutoksia.

Syitä tyyllisuunnan vaihtumiseen:

- Entisen suunnan omat ilmaisukeinot on käytetty tyhjiin.
- Yhteiskunnassa ja yleisissä ajattelutavoissa on tapahtunut muutoksia (esim. 1800-luvun lopulla romantiikka -> realismi).

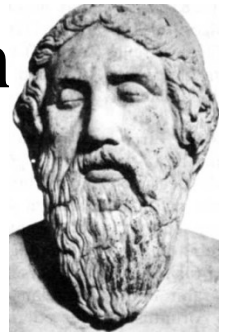
- Usein eri tyylit elävät rinnakkain ja kilpailevat keskenään.
- Toisinaan taideteoksissa on useita erilaisia tyylipiirteitä rinnakkain (esim. postmodernistisessä taiteessa).
- Pyrkimys uudistua, löytää uusia ilmaisutapoja on ollut ominaista länsimaiselle kulttuurille keskiajalta lähtien (vrt. esim. Egypti ja Kiina).

A N T I I K K I (n . 6 0 0 e K r . – 4 0 0 j K r .)

- Länsimaisen kirjoitetun kirjallisuuden historia alkaa antiikin Kreikasta.
  - vaikutteita myös Egyptistä ja Vähä-Aasiasta
  - pohjana suullinen perinne eli kansanrunous: eri kansojen tarinat, myytit ja riittidraamat
  - aiheet omista kreikkalaisista *myyteistä* (esim. Oidipus, Narkissos, Sisufos, Prometeus, seireenit, kykloopit)

Kreikan kirjallisuuden alkuvaiheet

- HOMEROS (700-luku eKr.)
  - Ilias ja Odysseia -eepokset (homeerinen ongelma: kuka kirjoittanut?)
  - Ilias kuvaa Troijan sota.
  - Odysseia kertoo Odysseuksen monivuotisesta matkasta Troijasta kotisaarelle Ithakaan.
  - tietoa Kreikasta jumalista, taruista ja kuvauksia ajan arjesta

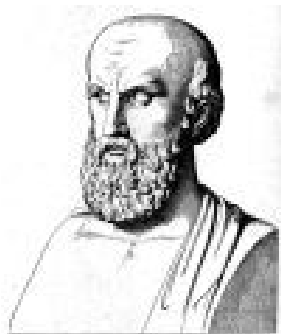
Kreikkalainen draama

- Pohjana länsimaiselle teatterille ja näytelmäkirjallisuudelle
- Syntyi vuotuisten riittinäytelmien pohjalta:
  - erit. kevään hedelmällisyysjuhlassa Dionysoksen kunniaksi esitetyt laulut ja tanssit taidedraaman lähtökohtana
  - Kehitti edelleen THESIS (500-luvulla eKr.): näyttelijän ja kuoron (parodos) vuorolaulut.

Taidedraaman suuraika Ateenassa 400-luvulla eKr.

AISKHYLOS (485 – 406 eKr.)

- kehitti *tragediaa*
- toi kuoron rinnalle toisen näyttelijän -> dialogi kehittyi
- tunnettuja näytelmiä *Persialaiset*, *Prometheus*

SOFOKLES (496 – 406 eKr.)

- Lisäsi tragediaan kolmannen näyttelijän.
- aiheet sankaritaruista
- tunnetuin näytelmä Kuningas Oidipus (vrt. oipiduskompleksi)

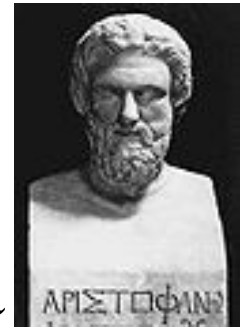
EURIPIDES (485 – 406 eKr.)

- tragedia *Medeia*

13.10.2010 - Myös farsseja ja komedioita (ns. deus ex maccina eli jumalkone käyttöön)

ARISTOFANES (450 – 388 eKr.)

- Kirjoitti komedioita.
- Yhdisti kreikkalaisia taruja ja ajankohtaisia sattumuksia.
- Poliittiset satiirit, joissa pääosissa kirjailijat ja poliitikot
- *Pilvet* (pilkkaa Sokratesta), *Sammakot* (pilkkaa Aiskylosta ja Euripidesta), *Linnut* (satiiri Ateenasta), *Lysistrate* (naiset ottavat vallan)

Kreikkalainen proosa

- Lähinnä filosofien tekstejä

SOKRATES (n. 470 – 399 eKr.)

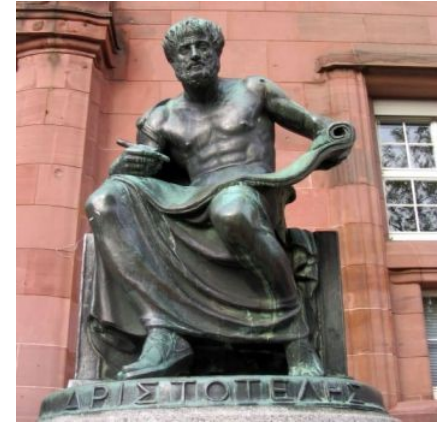
- ei itse kirjoittanut mitään (ajatukset Platonin ja Ksenofonin teoksista)
- terveen järjen filosofia (käsitteli esim. arjen ongelmien kautta ihmisen minuutta)
- kuoli marttuurina (katsottiin pilaavan nuorison)

- PLATON (427 – 347 eKr.)
  - ideaoppi (ideamaailma ja aistimaailma)
  - piti runousta vaarallisena, koska se on aistimaailman jäljitelmää
  - Ihannevaltiossa teatteri on kielletty ja kirjallisuus palvelee vallanpitäjiä.

ARISTOTELES (384 – 322 eKr.)

- logiikan perustaja
- kehittäjä taideteoriaa (mimesis – jäljittely)
- teos *Runousoppi*: näkemykset tragediasta, komediasta, historiankirjoituksesta ja retoriikasta eli puhetaidosta
- *katharsis* on taiteen tehtävä: traagisiin tapahtumiin eläytyminen puhdistaa kielteisistä tunteista, kun tapahtumat ratkeavat

Kreikkalainen runous eli lyriikka

- Sai alkunsa jambi- ja elegiarunoudesta, jota säestettiin lyyralla.

SAPFO (n. 630 – 570 eKr.)

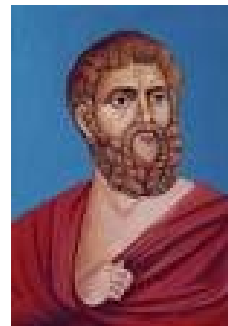
- vaikutti Lesbos-saarella, joka oli lyriikan keskus (perusti naisten koulun)
- runot käsittelevät rakkautta ja kaipausta
- historian ensimmäinen naisrunoilija

ALKAIOS

- vaikutti myös Lesboksella
- käsitteli yhteiskunnallisia aiheita runoissaan

PINDAROS

- kuorolyyyrikko
- pidettiin Kreikan kansallisrunoilijana

Roomalainen kirjallisuus

- Sai alkunsa noin 500 eKr.
- Rooma valloitti Kreikan, ja roomalaiset kirjailijat ottivat aiheita ja kirjallisuuden lajit kreikkalaisilta.

CATULLUS (84 – 54 eKr.)

- vaikutteita Sappolta, aiheet rakkaus ja erotiikka

- suuri osa runoista omistettu Lesbia-nimiselle naiselle

HORATIUS (65 – 8 eKr.)

- oodeja (aiheet isänmaallisista eroottisiin)
- tunnettu lausahduksistaan, esim. *Carpe diem* 'tartu hetkeen'

VERGILIUS (70 – 19 eKr.)

- paimenrunoja
- eepos *Aeneis* (12-osainen kertomus myyttisen kantaisän Aeneaan vaiheista),

OVIDIUS (43 eKr. – 18 jKr.)

- leikittelee rakkausrunoissaan kirjallisella perinteellä

- *Amores* (elegioita kuvitteelliselle Corinnalle, parodioi ja kommentoi Catulluksen runoja)

- *Muodonmuutoksissa* tarinoita ihmisten ja eläinten muuttumisista uuteen olomuotoon (kertaa antiikin myyntyjä)

- *Ars Amatoria* (suom. Rakastamisen taito)

13.10.2010

